

**С.Д.АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА
УНИВЕРСИТЕТІ**

**ӘРТҮРЛІ ЖАС КЕЗЕҢДЕРІНДЕГІ БАЛАЛАР АҒЗАСЫНЫҢ
АНАТОМО-ФИЗИОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ ЖӘНЕ
ОЛАРМЕН БАЙЛАНЫСТЫ ТУЫНДАЙТЫН АУРУЛАРДЫҢ АЛДЫН
АЛУ.**

Тексерген:
Орындаған: Жұманов Ш.Ж.
Факультет: Ж.М.
Группа: 13-13-02

Алматы 2015

Жоспар:

I. Кіріспе

- Балалар және жасөспірімдер гигиенасы туралы түсінік.
- Балалар гигиенасының даму тарихы.

II. Балалар ағзасының анатомо – физиологиялық ерекшеліктері:

- Нәрестенің анатомо – физиологиялық жетілуі.
- Жасөспірімдердің антомо – физиологиялық дамуы.
- Балаларды қорғау туралы заң.

III.Қорытынды.

Балалар және жасөспірімдер гигиенасы:

Жасқа байланысты гигиенаның негізгі рөлі адам өмірінің еңбек ету ұзақтығын ұлғайту және халықтың денсаулығын сақтау болып табылады.

Балалар гигиенасының тарихы:

Балалар және жасөспірімдер гигиенасы өз дамуын ерте заманнан алады.

- ◎ **Балалар денмаулығымен айналысқандардың ішінде алғашқы орыс профессор-энциклопедистер Ф.Барсук-Моисеев, С.Г.Зыбелин, Н.М.Амбодик және прогресшіл ағартушы ойшылдар И.И.Бецкой, А.Н.Радищев.**
- ◎ **Н.М.Амбодик, С.Г.Зыбелин, Р.Ели баланың физикалық дамуына көп назар аударды. Н.М.Амбодик балаға қимыл-қозғалыс маңызды болып табылады деп, былай деген “дене қозғалыссыз тұрып қалған судай, бұзылатын және шіритін”**
- ◎ **19 ғасырда кадет корпустарында, гимназиялардағы ірі пансиондардағы білім алып тәрбиеленетін балалардың гигиенасына назар аударылды.**

Әрбір жастық кезеңде организмнің өзіне тән морфологиялық және физиологиялық көрсеткіштер анықталады. Жастық, индивидуалды және топтық ерекшеліктерінің морфологиялық және физиологиялық көрсеткіштері антропометрия деп аталады. Бой, салмақ, кеуде айналысы, иық кеңдігі, өкпенің тіршілік сыйымдылығы және бұлшықет күші – бұның барлығы физикалық дамудың антропометриялық көрсеткіші.

- ◎ 1жасқа дейінгі нәрестелерде бой тез өседі,
- ◎ 1-3жасқа дейін физикалық дамуы.
- ◎ 3-7жасқа дейін бой ұзындығы және даму темпі тежеледі.
- ◎ 7-ден 10-11 жасқа дейін бой өсуі тежеліп, физикалық дамуы жылдамдайды.
- ◎ Жыныстық жетілу кезеңінде (11-12-ден – 15) бой және дене бітімінің өсуі етек алады.
- ◎ 11-12 жас қыздар өсуі ұлдарға қарағанда жылдамдайды.
- ◎ 14-15 жастағы қыздар мен ұлдар дамуы теңеледі.
- ◎ 16-17 жаста қыздар, 18-19 жігіттердің өсу темпі баяулайды.
- ◎ Бірақ 22-25 жасқа дейін өсу тоқтамайды.

Балалардын фдамуы

- ✓ Жаңа туылған нәрестелер жүрегiнiң қарыншасы жақсы дамыған. Туылу кезiнде оң және сол қарыншасы көлемi жағынан бiрдей;
- ✓ Жүректiң және пульстың жиырылу жиiлiгi 135-140 минут соғады. 1жас нәрестелерде 125-130, 5 жастағы 95-100, 10 жасар балада 80-85, 15 жастағыларда 75-80 минутына соғады;
- ✓ 2жасында 20 тiс пайда болады;
- ✓ Нәрестелер асқазанында тамақ 2,5-3,5 сағат тұрады;
- ✓ Бауырдың толығымен дамуы 4-5жаста аяқталады. Нәрестелерде 75-80% судан тұрса, ересек адамдарда 65-70%;

Бала мен ересек адамның омыртқасы:

Омыртқаның эпифизінің 4 этапы
анықталады:

1. 8 жасқа дейін – шеміршек эпифизі;
  2. 9 жастан 13 жасқа дейін – ізбестелген эпифиз;
  3. 14-тен – 17 жас – сүйекті эпифиз;
  4. 17-ден жоғары – эпифиздің омыртқа денесімен байланысуы.
- 3-тен 15 жасқа дейін төменгі бел омыртқасы кеуде омыртқасынан үлкен болады.
- 5 жасқа дейін балаларда өте тез жұлын сұйықтығы дамиды.
- 10 жасқа таман жұлын – ми каналы дамып толығымен жетеді.
- 25 жасқа қарай мойын, кеуде, бел омыртқалары сүйектенеді.
- 30 жаста құйымшақ омыртқалары бітеледі.

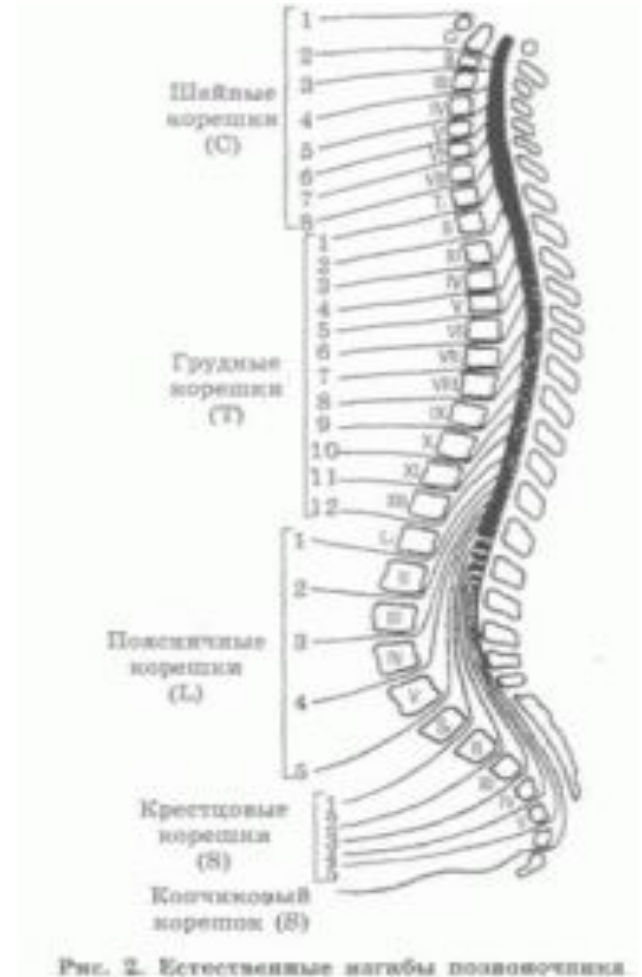
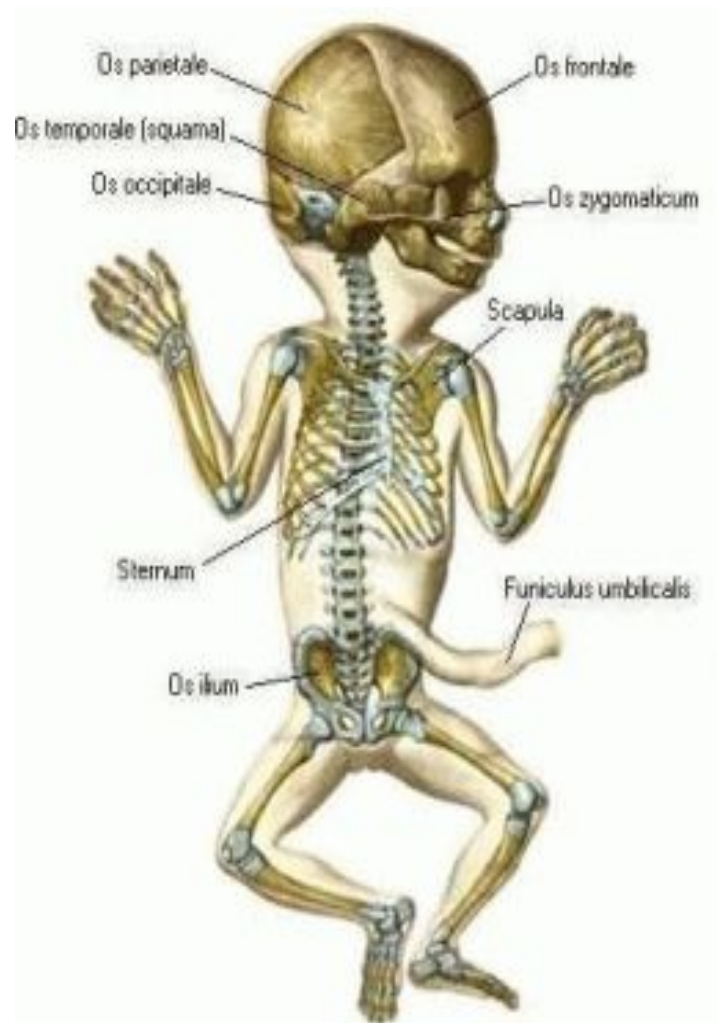

Рис. 2. Естественные изгибы позвоночника

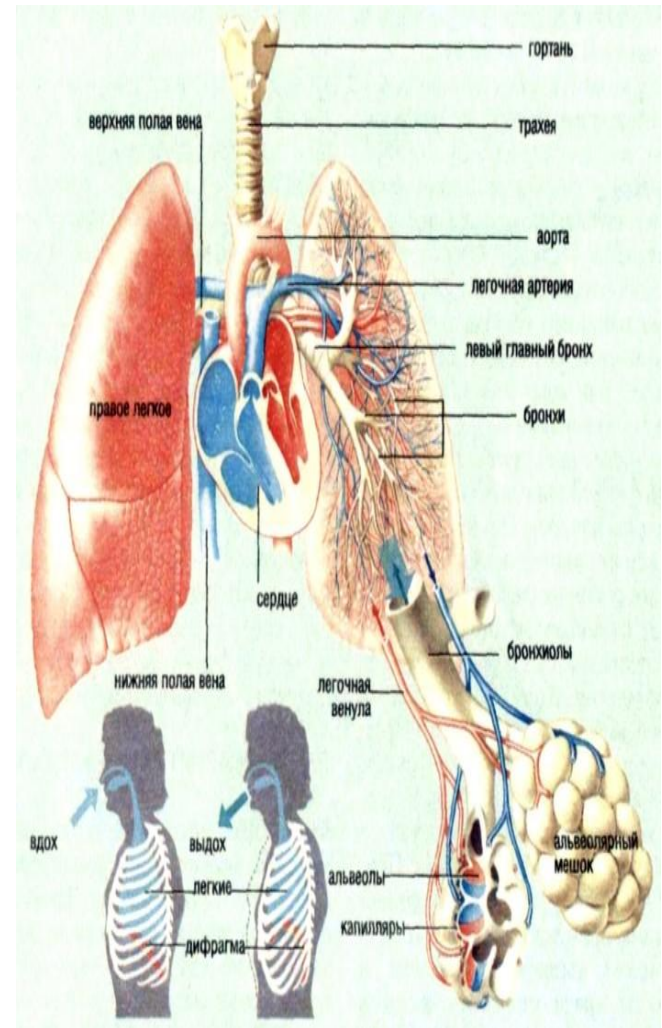
Ми және бет бөліктерінің даму ерекшеліктері:

- Жаңа туылған нәрестеде бассүйек бөлігі бет сүйегінен 6 есе үлкен, бірақ ересек адамда – 2,5 есе ғана.
- Туылғаннан 7 жасқа дейін бассүйек бірқалыпты емес болып өседі. Бассүйек өсуінде 3 толқын жылдамдығы болады:
  - 1) 3-4жасқа дейін;
  - 2) 6-8жас аралығы;
  - 3) 11-15жас.
- 3-7 жас аралығында бассүйектің негізі мен шүйде сүйегі тез өседі.
- 6-7 жасында маңдай сүйегі толығымен бітісіп кетеді.
- Бассүйектің көлемі 10 жаста 1300см, ал ересек адамдарда 1500-1700см.
- Бас айналысы мен бойы жасқа байланысты кеміп отырады. 9-10 жаста бас айналысы – 52 см, 17-18 жаста – 55см.

Тыныс алу жүйесі:

- ❑ 12-13 жастағы балалар тыныштық жағдайында 18-20 тыныс алу қимылдарын жасайды.
- ❑ 14-15 жаста 17-18 рет тыныс алады.

Жасөспірімдерде кездесетін аурулар:

- ◎ Жасөспірімдер арасында асқорыту жүйесі аурулары, қан аурулары, көз аурулары жиі кездеседі.
- ◎ Анемия – бұл қанның белгілі көлемінде гемоглобиннің және эритроциттердің, жиі олардың сапалық өзгерістерімен қабаттасатын, мөлшері азаюын айтамыз.
- ◎ Профилактикасы: Күнделікті Fe элементінің қалыпты тамақтану есебінен түсіп тұру.
- ◎ Емдеуі: B12, B6, Bc витаминдермен емдеу.

ҚОРЫТЫНДЫ:

- **Балалық және жасөспірімдік гигиена бүгінгі күні маңызды мәселелердің бірі болып табылады. Балалар осы кезеңде көптеген даму сатыларын өтіп, стрестік, психологиялық, физикалық әсерлерге ұшырайды. Сондықтан гигиеналық шараларды тәртіпті әрі орынды ұстау барысында біз келешекте ауру болдырмауға тырысамыз!**